

KRŠĆANSKI MOTIVI U BAJKAMA

Mihanović, Daniela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:114462>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

KRŠĆANSKI MOTIVI U BAJKAMA

DANIELA MIHANOVIĆ

Split, 2022. godina

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Dječja književnost

KRŠĆANSKI MOTIVI U BAJKAMA

Student:

Daniela Mihanović

Mentor:

doc. dr. sc. Tea-Tereza Vidović Schreiber

Split, srpanj 2022.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Dječja književnost.....	2
2.1. Odgojni aspekt bajke.....	3
2.1.1. Egzistencijalna motivacija.....	4
2.1.2. Nagrada i kazna.....	5
2.2. Usmena i umjetnička bajka.....	6
3. Kršćanski motivi u bajkama.....	7
3.1. Kršćanski motivi u <i>Pričama iz davnine</i> Ivane Brlić-Mažuranić.....	8
3.2. Kršćanski motivi u Grimmovoj bajci <i>Snjeguljica</i>	12
3.3. Kršćanski motivi u bajci Oscara Wildea <i>Slavuj i ruža</i>	14
3.4. Kršćanski motivi u usmenoj bajci <i>Divkonjic</i>	16
3.5. Kršćanski motivi u usmenim bajkama <i>Mali pastir i Pravi pastir</i>	17
3.6. Kršćanski motivi u usmenoj bajci <i>Vila je vila</i>	18
4. Zaključak.....	19
5. Literatura.....	20
Sažetak.....	22
Abstract.....	23

1. Uvod

Najljepše uspomene koje čovjek stvara i kojih se rado sjeća stvorene su u najljepšem životnom dobu – djetinjstvu. Od malih nogu djeca ulaze u čaroban svijet anđela, vila, hrabrih junaka, zlih vještica, spodoba i na taj način grade mišljenje o svijetu kakav bi trebao biti u stvarnosti. Bajke se od davnina smatraju najstarijim oblikom usmene književnosti, a svojim su razvojem zauzele značajno mjesto u dječjoj književnosti. Slušajući bajke, dijete otkriva vlastiti identitet, često se poistovjećuje s likovima iz bajke i na taj način uči o nevoljama koje se čovjeku mogu dogoditi u stvarnom životu. Svaka bajka simbolično prikazuje različite ljudske vrijednosti koje se često poistovjećuju s kršćanstvom, odnosno temeljnom knjigom kršćanstva – Biblijom.

U ovom će radu biti riječ o kršćanskim motivima u bajkama. Rad je podijeljen na dva glavna dijela. Prvi dio govori o dječjoj književnosti u kojem se teorijski definira pojam dječje književnosti, ističu se glavna obilježja te se spominju odgojni aspekti bajke.

Drugi dio rada zasniva se na kršćanskim motivima koji se općenito javljaju u bajkama, a kasnije analiziraju na primjerima – *Snjeguljici*, bajci braće Grimm, *Slavuj i ruža*, bajci Oscara Wildea i usmenim bajkama *Divkonjic*, *Mali pastir*, *Pravi pastir* i *Vila je vila*.

Dakle, u radu se polazi od hipoteze da se u bajkama mogu naći kršćanski motivi, i to u autorskim bajkama i bajkama koje pripadaju tradicijskoj književnosti. Cilj je ovoga rada prikazati kako je kršćanstvo temelj ljudske civilizacije, odnosno kako u pozadini dječje književnosti stoje biblijske moralne vrijednosti. Metodama analize i interpretacije pokušat će se potvrditi postavljena hipoteza.

2. Dječja književnost

Dječja se književnost definira kao književno stvaralaštvo namijenjeno mlađima, predškolskom i školskom odgoju. Zbog prilagođenosti čitanju od najranije dobi, izdvaja se iz opusa svjetske književnosti. Prve naznake dječje književnosti javljaju se već u dječjim uspavankama koje se često u literaturi definiraju „prvim lirskim izrazima čovječanstva“.¹ Zbog javljanja nadnaravnih bića, oživljenih likova, predmeta, igračaka, biljaka i životinja, umanjenih ili uvećanih ljudi, duhova itd., dječja književnost nije stekla popularnost u građanskome svijetu. U razdoblju prosvjetiteljstva, kada je došlo do pojave tematskih, stilskih i žanrovskih konvencija, dječja je književnost počela dobivati na važnosti stavljajući u prvi plan dva kriterija – namjenu i prilagodbu. Krajem 19. i tijekom 20. stoljeća pojedini spisatelji počeli su pisati djela za djecu s ograničavanjem tematike, stila i kompozicije djela (Crnković, 1986).

U današnje vrijeme dječja književnost čini poseban dio književnosti koji se nužno proučava. Tijekom stvaranja autori u obzir uzimaju dob djeteta, potrebe djeteta te njihove interese. Svjesno biraju teme i oblik kako bi ih što više prilagodili djeci. U definiranju dječje književnosti često se kaže da se koristi pisanom riječju razumljivoj djeci (Crnković, 1986). S navedenom definicijom slažu se i ostale autorice dodajući svoja razmišljanja. Likovi u dječjoj književnosti ne moraju nužno biti djeca, dječja književnost nije u svim pogledima jednostavna i ne mora biti namijenjena djeci (Hameršak i Zima, 2015). Tvrdi se da je dječja književnost najbolja u onim trenucima kada je umjetnički doživljaj i izraz takav da nije potrebno prilagođavati sadržaj ili ograditi ga. Većinu djela napisanih za djecu prihvatili su i odrasli, a kada bi ih čitali prisjetili bi se svojih mladenačkih dana.

Dječja književnost dijeli se na nekoliko vrsta – dječju poeziju, priču ili bajku, roman ili pripovijetke o djeci te basnu (Crnković, 1986). Djeca različite dobi biraju djela različitih tematika. Sukladno tome, prema Crnković (1986) postoje tri razdoblja u kojima djeca slušaju ili čitaju različita dječja djela:

a) *razdoblje od treće do četvrte godine* – djeca najčešće gledaju slikovnice s tekstom, slušaju kratke jednostavne priče ili pjesme, a važno je da su riječi ili stihovi ritmični

¹ Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. Dječja književnost.
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15567> Pristupljeno 29. travnja 2022.

te da se rimuju (djeca lakše pamte)

b) *razdoblje od četvrte do sedme godine* – u ovome razdoblju djeca najčešće posežu za bajkama, iako ih čitaju i u kasnijim godinama, a tijekom slušanja bajki užive se u tekst i vjeruju da se to sve stvarno i događa

c) *razdoblje od sedme do osme godine* – djeca su u ovom razdoblju zrelija, mogu samostalno čitati bajke i posegnuti za ostalim dječjim vrstama

Dijete rane i predškolske dobi susreće se s pisanom riječi u okruženju svoje obitelji, a kasnije i u vrtiću. Važnu ulogu imaju roditelji i odgajatelji kao pripovjedači koji djeci donose čaroban svijet princeza, vila, patuljaka i junaka. Dijete napose uživa u interakciji s pripovjedačem, ali i s drugom djecom u vrtiću. Postoje brojni mediji kojim se može koristiti u pripovijedanju priča. Cilj je čitanja priča cjeloviti razvoj djeteta² i puni razvoj njegova potencijala. Djetetov je prirodni način učenja igra, stoga je važno stvoriti poticajno okruženje u kojem će dijete moći slobodno istraživati čudesan svijet bajki (Mendeš i Vidović-Schreiber, 2020).

2.1. Odgojni aspekt bajke

Bajka obuhvaća elemente koji je čine odgojnim sredstvom, stoga njezina namjena nije samo čitatelju pružiti zabavu i zanimljive tekstove. Ima odgojnu ulogu kojom poučava dijete kako bi se trebalo ponašati. Bajke su prisutne u različitim narodima i civilizacijama o čemu svjedoče narodne bajke koje su se pripovijedale usmenim putem o simboličnim pričama (mitovima) za djecu.

Postoje različita razmišljanja o odgojnom aspektu bajke. Prema nekima bajke u sebi sadrže elemente nasilja – primjerice, Charles Perrault u *Crvenkapici* oblikuje drugačiji kraj u kojem vuk pojede baku i unuku. S druge strane, braća Grimm taj su kraj željela promijeniti pa su uključili lovca koji je došao upomoć baki i unuci. U jednoj inačici *Trnoružice* kraj ne završava sretno (ljepotica i kraljević ne vjenčaju se), već postoji inačica nastavka u kojem zla mladićeva maćeha, ljudožderka, želi pojesti vlastitu snahu i unučad (Pintarić, 1999). Drugi pak smatraju da djeca u bajci ne doživljavaju nasilje na takav način kao i odrasli. Oni sami

² Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014).
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf> Pristupljeno 30. travnja 2022.

znaju da postoje sretni kraljevići, lijepe princeze, zle maćeha, lovci koji njima predstavljaju opće likove i mjesta na kojima se pojavljuju ne ostavljajući psihološke traume (Težak, D. i Težak, S., 1997).

Bajka ne odgaja dijete tako da mu svijet prikaže idealnim, već da ga uputi na stvarne poteškoće koje se u ljudskim životima događaju. Razvija djetetovu maštu, poučava ga u raspoznavanju dobra i zla, primjerima mu pokazuje pozitivne (iskrenost, domišljatost, poštovitost, odanost), ali i negativne (izdaja, škrtost, laž, zavist, pohlepa) osobine. U početnim godinama slušanja bajki, važno je da riječi budu dinamične i rimovane jer se na taj način u djetetu budi zanimanje za spoznavanjem, a kasnije i bogaćenjem rječnika. Slušanjem ili čitanjem bajki dijete razvija um, u njemu se pobuđuju osjećaji, obogaćuje se vlastiti rječnik i razvijaju se socijalne vještine (Bettelheim, 2000).

2.1.1. Egzistencijalna motivacija

Analizirajući bajke često dolazimo do spoznaja koje se mogu promatrati s različitih razina. Prva je razina egzistencijalna, a temelji se na ispitivanju vlastitog postojanja. Na ovoj razini lik ne bi trebao posustati u svojim borbama, već bi trebao pronaći prikladne načine rješavanja nevolja, savladati ih i na kraju pobijediti (Stupičić, 2017, prema Hranjec, 2001). Nevolje s kojima se susreću likovi u bajkama zapravo su situacije iz stvarnog života, pred kojim ne bi trebalo pokleknuti, već se boriti za opstanak (kao i junaci u bajkama).

Česta sintagma koja se pojavljuje u bajkama jest *Dobro uvijek pobjeđuje zlo*, a temelji se na kršćanskom učenju i vjerovanju prema kojem nakon patnje i smrti dolazi uskrsnuće. Čitatelj se često poistovjećuje s likovima u bajkama, uživljava se u bajke toliko intenzivno da nestrpljivo iščekuje rasplet, proživljava s junakom nevolje i na kraju postaje sretan kada junak uspije pobijediti nevolje. Zato je važno da dobro uvijek pobjeđuje zlo (Stupičić 2017, prema Hranjec, 2001). Djeca uče što je dobro, a što zlo sukladno svojim godinama i na primjeru roditelja, odnosno njima bliskih osoba (Težak, 1996). Cilj bajke nije djetetu prikazati svijet u kojem je sve idealno, nego ga želi uputiti na postojanje problema i teškoća koje će se u nekom dijelu života sigurno pojaviti.

Bajke su uglavnom pisane na jednostavan način. Glavni likovi jasno su ocrtni što bi značilo da prikazuju tipične ljude koji su ili dobri ili loši, ne dolazi do miješanja osobina, već su strogo polarizirani (Pintarić, 1999).

2.1.2. Nagrada i kazna

Jedan je dio odgojnog aspekta bajke isticanje pravednosti prema kojoj nagradu dobivaju samo dobri likovi koji su svojim djelima to i zaslužili, a loši će likovi biti kažnjeni (Hranjec, 2003). U Starom su zavjetu brojni likovi za svoja ponašanja kažnjeni smrću, patnjama i drugim nesrećama jer nisu slušali Gospodina i Njegove zapovjedi. „Četrdeset godina vaši će se sinovi kao pastiri povlačiti u pustinji i tako će činiti pokoru za vaše otpadništvo, dok se vaša tjelesa posve ne zaturu u pustinji! Morat ćete četrdeset godina činiti pokoru za svoje krivnje“ (Br 14, 33). U Levitskom zakoniku Gospodin je Mojsiju rekao da „svaki koji proklinje oca ili majku mora se kazniti smrću“ (Lev 20, 2). Žrtvovanje djece poganskome bogu također se kažnjavalo smrću. „Ako Izraelac ili stranac koji živi u Izraelu da koje svoje dijete Moleku, taj se mora smrću kazniti“ (Lev 20, 9). Strategija nagrade i kazne poistovjećuje se i sa stvarnim životom. Ako osobe odluče da će u životu biti dobre, ta će dobrota u životu biti vraćena. U bajkama se pojam dobrote poistovjećuje sa skromnošću, poštenjem i poniznosti. Pojedinaac koji želi biti dobar, na putu do željenoga cilja proći će težak put patnje, međutim na kraju ga čeka vječna nagrada (Pintarić, 1999). U navedenom se ističe poveznica s kršćanstvom. Bog ljudima daje mogućnost da se pokaju za svoje grijehе i steknu milost spasenja, kako Pavao tumači u Prvoj poslanici Solunjanima. „Doista, Bog nas ne postavi za gnjev, nego da steknemo spasenje po našem Gospodinu Isusu Kristu. On je umro za nas da bi mi, bdjeli ili spavali, zajedno s njim živimo. Zato tješite jedni druge i potičite jedan drugoga na dobro, kao što i činite“ (1 Sol, 9-11).

No, odluče li osobe u životu raditi nevolje i izazivati probleme, u nekom će ih razdoblju sustići kazna. Prema tome bajka nema moralizatorsku ulogu, već uči čovjeka da sâm odluči o svojim postupcima³.

³ bitno.Net. *Kako siješ, tako ćeš i žeti*. <https://www.bitno.net/vjera/duhovne-price/kako-sijes-tako-ces-i-zeti/>.
Pristupljeno: 2. svibnja 2022.

2.2. Usmena i umjetnička bajka

Usmena se književnost može podijeliti na liriku, epske usmene pjesme, usmene prozne vrste (mit, bajka, predaja, legenda, basna, anegdota i parabola, vic i pričanje iz života), jednostavne oblike (poslovica, zagonetka), dramu, rubne usmeno književne oblike kao što su priče iz svakodnevlja, grafiti i epitafi (Vidović-Schreiber, 2015, prema Botica 2013). Dragić ističe da „usmene priče obuhvaćaju: bajke, basne, predaje, novele, anegdote, šale i legende“ (Dragić, 2007/2008: 249). Bajke prema postanku mogu biti usmene (narodne) i umjetničke (autorske) bajke (Crnković i Težak, 2002). Svoj početak usmene bajke nalaze u davnoj povijesti čovječanstva (Solar, 2006) kada su se na „sijelima“ pričale bajke, koje izvorno nisu bile namijenjene djeci. Svaki bi kazivač dodao i tako promijenio sam tekst bajke, koji bi bliski članovi obitelji ispričali djeci (Crnković i Težak, 2002).

Mnoge poznate umjetničke bajke današnjice, primjerice bajke braće Grimm nalaze svoje izvore u usmenim kazivanjima puka, odnosno u usmenoj književnosti (Bošković-Stulli, 2006). Motivi u usmenim bajkama svoju pozadinu imaju u kršćanskom učenju i starim epskih pjesama, bugaršćicama (Botica, 2013). Karakteristika usmenih bajki čudesna su bića poput vila, zmajeva, patuljaka; jasno definirana struktura, kraća kompozicija, izostaje psihološka karakterizacija likova, životinje govore i imaju ljudske osobine (primjerice u bajkama *Divkonjic* i *Pravi pastir*), a dobro uvijek pobijedi zlo (Botica, 2013; Crnković i Težak, 2002; Solar, 2006).

Autorska bajka doživjela je svoj procvat u romantizmu. Utemeljiteljem umjetničke bajke smatra se Charles Perrault (Pintarić, 2008). Značajnost umjetničke bajke očituje se u slobodnoj kompoziciji, složenoj psihološkoj karakterizaciji likova, a kraj često ne završava sretno (Solar, 2006). Popularne umjetničke bajke koje se primjenjuju u radu s djecom predškolske dobi bajke su braće braće Grimm, Oscara Wildea, Ivane Brlić- Mažuranić, Hansa Christiana Andersena i mnogih drugih.

U radu s djecom predškolske dobi bajke možemo povezati s lutkarstvom, odnosno scenskim izrazom (Vidović-Schreiber, 2015). Zanimljiv način pripovijedanja djeci jest kamishibai kazalište. Odgajatelj koji pripovijeda bajku kamishibai kazalištem treba posjedovati znanje iz dječje književnosti kako bi djeci prenio bajku na kompetentan način (Vidović Schreiber, 2018). Bajke u sebi nose odgojne, ali i kršćanske vrijednosti koje djecu uče o moralnom prosuđivanju. Također, bajke se u radu s djecom često povezuju i s plesnim aktivnostima u vrtiću. Djetetu je ples spontani način izražavanja, a ples utječe na razvoj kognitivnih i motoričkih sposobnosti djeteta (Vidović-Schreiber i Malada, 2021).

3. Kršćanski motivi u bajkama

Sveta je knjiga kršćanstva *Biblija* čija riječ potječe od latinske riječi *biblia* i označava zbirku raznovrsnih zapisa koji su nastajali više od 1000 godina⁴. S obzirom na njezinu opsežnost mnogima može predstavljati izazov u čitanju, no neki su u njoj pronašli nadahnuće za osmišljavanje svojih književnih djela. Među njima mjesto je pronašla bajka kao najpopularnija vrsta dječje književnosti.

Bajka u književnoteorijskoj podjeli spada u jednostavne prozne vrste u kojoj se javljaju jasno ocrtani likovi, čudesni i nadnaravni događaji u kojima često dolazi do pretvaranja likova (žabac u mladića, zla guja u ljepoticu itd.), sukobljavaju se dobro i zlo, dobri likovi bivaju nagrađeni, a loši kažnjeni (Težak, D. i Težak, S., 1997).

Temeljni kršćanski motiv koji se javlja u gotovo svim bajkama pobjeda je dobra nad zlim. Dakle, postoje dvije oprečne strane koje nose svoje karakteristike. S jedne strane postoje dobri likovi (siromasi, djeca, poniženi i ismijavani, najmlađi sinovi ili kćeri) koji biraju put dobra, no s druge strane postoje zli likovi koji biraju put zla. Bez obzira na nedaće s kojima se sukobljavaju, dobri se likovi u klasičnim bajkama ne osvećuju drugim, zlim likovima, opraštaju im jer je u njima skrivena vjera u ljubav i dobrotu prema bližnjemu (Pintarić, 1999). Ponizni su, skromni, spremni oprostiti drugima grijeha i često polaze za tvrdnjom iz Biblije koja kaže: *Nemoj drugima učiniti ono što ne želiš da se desi tebi* (Mt 7, 6.12)⁵. Wilde smatra da zli likovi na kraju uoče svoje pogreške, kaju se i postaju dobre osobe (Pintarić, 2008).

Prva analiza kršćanskih motiva temelji se na *Pričama iz Davnine* Ivane Brlić-Mažuranić. Druga analiza kršćanskih motiva temelji se na analizi bajke *Snjeguljica*, jednoj od tri omiljene priče braće Grimm. Treća analiza temelji se na bajci *Slavuj i ruža* poznatog svjetskog pisca bajki, Oscara Wildea. Četvrta, peta i šesta analiza temelje se na usmenim bajkama *Divkonjic*, *Pravi pastir*, *Mali pastir* i *Vila je vila*.

⁴ Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. *Biblija*. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=7453>. Pristupljeno: 10. svibnja 2022.

⁵ *Prostor duha*. <https://www.prostorduha.hr/node/186452>. Pristupljeno: 10. svibnja 2022.

3.1. Kršćanski motivi u *Pričama iz davnine Ivane Brlić-Mažuranić*

Važno mjesto u hrvatskoj dječjoj književnosti zauzela je spisateljica Ivana Brlić-Mažuranić. Od najranijih dana odgajana je u kršćanskome duhu. Njezinu etičku stranu čine humanost te vjera u dobro koja prevladava u čovjeku. S obzirom na to da su je odgajali u strogim okvirima kršćanske vjere, oduvijek je gajila ljubav prema Bogu Stvoritelju kojemu se svakodnevno molila. Duh savjesti, moralnog ponašanja i vjere prenijela je u svoje dnevničke zapise u kojima se često ispovijedala. Tražila je smisao vlastitog postojanja, i to sve u duhu Božjih zapovjedi (Špehar i Salopek, 2015). Kršćanski duh osjeća se u njezinim djelima pisanima za djecu. Ta su djela prožeta moralnošću, istinom, kršćanskim vrijednostima utemeljenima na skromnosti, spoznaji grijeha, kajanju i oproštenju. Često u njezinim djelima nailazimo na polarizaciju dobrih i zlih likova (Pintarić, 1999).

Dio priča Brlić-Mažuranić Hranjec (2003) ubraja u kršćansko razdoblje, dok drugi dio predstavlja pogansko. Slavensko kršćansko razdoblje uključuje bajke kao što su *Regoč*, *Šuma Striborova* te *Bratac Jaglenac i sestra Rutvica* (Špehar i Salopek, 2015). Međutim, Hranjec (2003) smatra da, iako se u bajkama iz slavenskog poganskog dijela izričito ne spominje Bog, u sebi nose kršćanske vrijednosti. Bajka *Šuma Striborova* govori o začaranoj šumi koja će takva ostati sve dok jednoga dana ne dođe osoba kojoj će biti draža njegova nevolja od sreće cijeloga svijeta:

/ Morala je pak ta šuma ostati začarana, doklegod u nju ne stupi onaj, kojemu je milija njegova nesreća nego sva sreća ovoga svijeta. /⁶

Cijela bajka temelji se na kušnji koju proživljava mladićeva majka, odnosno bajka tematizira majčinu ljubav prema sinu koja je jača od bilo čega. Stoga je prvi kršćanski motiv majčina ljubav koju je sin nažalost iznevjerio:

*/ - Lijepu si mladu izabrao, samo pazi, sine, nije li ono guja! –
Sin se malo ne skamenio od čuda: otkuda njegova mati znade, da je ono bila guja? Razljuti se u
srcu i pomisli: - Moja majka mora da je vještica! – I odmah zamrzi na majku. /⁷*

Motiv majčine ljubavi vidljiv je i djelu kada majka umjesto svoje sreće povratka u mladost, odabire život u nesreći:

⁶ Brlić-Mažuranić, I. (2015). *Priče iz davnine*. Zagreb: Znanje. str: 65

⁷ Isto: str. 66

/ - Ne boj se, starice! Ostavi snahu, neka živi u zlobi, dok je zloba ne odvede opet onamo, otkuda se prerano oslobodila. A tebi ću lako pomoći. Gledaj tamo ono selo, srebrom ograđeno“ (...) – *Uniđi kroz ogradicu, pljesni rukama i pomladit ćeš se odmah. Ostat ćeš u selu svome, da mladuješ i da se raduješ, kao pred pedesetak godina! – reče Stribor. /⁸*

Vraća se sinu koji je nakon susreta s gujom više nije poštivao i radije će živjeti takvim životom, negoli sebe usrećiti. Ona svojeg sina voli čime pokazuje bezuvjetnu ljubav prema bližnjem, a svojom odlukom ističe svoje pozitivne osobine – poniznost i skromnost – kojima pripada skupini dobrih likova:

/ Hvala ti, dobri gospodaru, na svemu dobru, što mi ga daješ. Ali ja volim ostati u svojoj nesreći, a znati, da imam sina, negoli da mi dadeš sve blago i sve dobro ovoga svijeta, a da moram zaboraviti sina! /⁹

Drugi kršćanski motiv koji se javlja u bajci ljubav je djece prema roditeljima, odnosno ljubav prema bližnjem. Priložene rečenice govore o mladiću koji je prije susreta s gujom volio i poštivao majku. Nakon što mu se guja ponudila za ženu, mladić je popustio jer ga je bilo sram odbiti takvu ponudu. Time je preuzeo dio gujine zloće i priklonio se strani jačega – zla. Mogli bismo reći da momak prikazuje portret današnjeg čovjeka koji se često nalazi između dobra i zla. Čovjek je samostalno biće koje bi se trebalo boriti protiv privlačnije sile, no ako je zaveden ljepotom i sramežljiv u odbijanju molbe, tada će se uputiti na put zla.

Iako slabašan i lakovjeran momak, ipak u njemu postoji nada da njegova dobrota neće biti u potpunosti ugašena – spašava ga majčina ljubav. Kao što to biva u klasičnim bajkama, loši likovi uviđaju svoje pogreške, kaju se za njih i traže oprost:

/ Pade sin pred majku na koljena, ljubi joj skute i rukave, a onda je podiže na svoje ruke i nosi kući, kuda sretno do zore stigoše. Moli sin Boga i majku, da mu oproste. Bog mu oprosti, a majka mu nije ni zamjerila bila. /¹⁰

Osim majčinske ljubavi i ljubavi prema roditeljima, javlja se još jedan kršćanski motiv – ljubav prema kućnome ognjištu. Majka je vlasnica kuće u kojoj žive, a njezina ljubav i dobrota pomažu joj u pobjedi protiv zla. Zlo u bajci predstavlja guja-djevojka koja je svoju zloću prenijela na njezina sina. Guja se prvo pojavila u šumi gdje se pred momkom pretvorila u

⁸ Brlić-Mažuranić, I. Priče iz davnine: str.76

⁹ Isto: str.76

¹⁰ Isto: str.76

ljudski oblik:

/ Ono pak ne bijaše prava zmija, nego bijaše ljudska duša, radi grijeha i zlobe ukleta, a mogao je osloboditi samo onaj, koji bi se s njom vjenčao. /¹¹

Taj čin podsjeća na Adama i Evu koji su na zmijin nagovor pojeli jabuku zbog čega ih je Bog prokleo do kraja života. Upravo je na taj način opisana i guja u bajci. Ona predstavlja utjelovljenje zla, tjerala je svekrvu da za nju čini teške stvari (donesu joj snijega, uhvati joj šarana itd.) i izravno joj govorila da je ne voli. Dok je starica obavljala teške poslove, htjela se obratiti Bogu, no u početku ju je bilo sram jer nije htjela priznati kakav joj je sin postao (premda je Bog sve to vidio). Zazvala je Boga kada više nije mogla izdržati pritisak. Nakon obraćanja Bogu, u pomoć su joj došli *Domaći* koji u bajci predstavljaju dobre likove. Posebno se ističe lik, Malik Tintilinić, koji je domišljat, snalažljiv i spretan (pomogao je starici donijeti svračja jaja da bi guja isplazila jezik):

/ Ja u ti pomoći! Idem u sunčanu zemlju i donijet ću ti svračjih jaja. Podmetnut ćemo ih pod kokoš, pa kad se izlegu svračići, prevarit će se snaha: polakomit će se kao svaka šumska guja za svračićima i isplazit će jezik. /¹²

U ovoj se bajci želi naglasiti da bi se svaka majka trebala odreći pojedinih stvari, bez obzira na to kakvo je njezino dijete. Snaga majčine ljubavi žrtvuje vlastitu sreću i na taj način čovjek neće propasti, a dobro će uvijek pobijediti zlo.

Bajka *Regoč* govori o tome kako su zbog nesloge i zavisti čobani izgubili svoje živote i sela. Važnije im je bilo uživati u propasti njihovih susjeda, nego spasiti živu glavu. Međutim, ključnu ulogu u bajci imaju starac i starica koji su simbol mudrosti te odlaze na tavan kako bi se spasili. Motiv djeteta Lilje u bajci kršćanski je motiv. Isus u Bibliji dijete stavlja u sredinu te farizejima govori ako se ne obrate i ne postanu kao djeca, neće ući u Kraljevstvo Nebesko (Mt 18, 3). Dijete je simbol nevinosti, čistoće, mudrosti i neiskvarenosti. Upravo Liljo nudi rješenje za spas sela.

/ Ali se uto javi Liljo, najmudrije dijete onih kotara: - Regoču, baća moj, ako ne možeš ti da posrčeš ovoliku vodu, zemlja će ju posrkati, zemlja! Probij rupu u zemlji, propusti ovo more u zemlju. Biže moj, kolika je mudrost u djeteta, koje nije veće nego prst Regočev! /¹³

Bratac Jaglenac i sestra Rutvica obiluju kršćanskim motivima, kao što je motiv križa,

¹¹ Brlić-Mažuranić, I. Priče iz davnine: str. 65

¹² Isto: str. 70

¹³ Isto: str. 61

darova, molitve, broja sedam i drugi. Prvi kršćanski motiv koji se spominje u bajci motiv je križa, koji je Jaglencu dala njegova majka Milojka na čuvanje. Križ je simbol pobjede dobra nad zlim, koji čuva onoga koji ga s vjerom nosi.

/ Ali je u Jaglenca križić na vratu. Kad je Zatočnica ugledala križić, zacvili i odskoči od Jaglenca, jer ne smije vila radi križića da ga dira. /¹⁴

U Bibliji često nalazimo motiv sna koji Bog šalje ljudima prije donošenja važnih odluka. To vidimo kod Josipa u Starom zavjetu, ali i u Novom zavjetu kada je Josipu u snu anđeo rekao da se ne boji uzeti Mariju za svoju ženu (Mt 1, 20). Tako i u bajci Jaglenac sniva prije važnog događaja.

/ Al Jaglenac spava tiho i spokojno, kao da na bosiljku spava. Ne miče se Jaglenac - naučila ga tako mati govoreći: kad legneš sinko, sklopi oči i ne miči se, da ne poplašiš anđela čuvara. /¹⁵

Motiv molitve kršćanski je motiv karakterističan za djecu u bajci koji predstavljaju simbol nevinosti i čistoće srca. Djeca uče oponašanjem i primjerom roditelja, stoga je i Rutvica naučila moliti po uzoru na majku Milojku. Molitva je razgovor s Bogom, u danima sreće, ali još više u trenucima straha i napuštenosti.

/ I premda Rutvica mišljaše, da u planini nema krštene duše, ipak ona učini, kako ju bijaše mati naputila, da čini za oluje: Prekrsti se naime i pomoli se Bogu. /¹⁶

Također značajnu ulogu u bajci ima motiv broja sedam¹⁷.

/ Sedam dana vila dozivala, sedam dana Rutvica odgovara: - Ne mogu, vilo, pojas je od majke. Kad i sedmi dan tako odgovorila, onda vidi vila, da pomoći nema. /¹⁸

Motiv dara u bajci označava zadnji čin u kojem Milojka svojoj djeci daje zlatni pojas i križić. Isusu na rođenju tri mudraca donose darove kao izraz poštovanja (Mt 2, 11).

/ Zato pozove k sebi svoje dvoje djece: malu djevojčicu Rutvicu i još manjeg sina Jaglenca, pak im dade svakome po darak: Rutvici prikopča zlatan pojas, a Jaglencu priveže o vrat zlatan križić na crvenoj vrpci. /¹⁹

¹⁴ Brlić-Mažuranić, I. Priče iz davnine: str. 84

¹⁵ Isto: str. 85

¹⁶ Isto: str. 86

¹⁷ Više u poglavlju Kršćanski motivi u Grimmovoj bajci *Snjeguljica*

¹⁸ Brlić-Mažuranić, I. Priče iz davnine: str. 97

¹⁹ Isto: str. 80

3.2. Kršćanski motivi u Grimmovoj bajci *Snjeguljica*

Bajka *Snjeguljica* braće Grimm jedna je od najčitanijih i omiljenih knjiga za djecu. Motiv pobjede *dobra nad zlim* temelji se na kršćanskoj nauki, gdje nakon mraka i patnje dolazi svjetlo i pobjeda. Analiza se temelji na poveznici bajke *Snjeguljica* i *Knjige Postanka, Pavlovih poslanica i Evandjelja po Mateju* iz Biblije.

Cijela bajka temelji se na kršćanskoj simbolici brojeva tri i sedam. Broj tri dolazi od hebrejske riječi *shelosh[f.]* ili *sheloshah [m.]*²⁰ što znači „izraz intelektualnog i duhovnog reda, savršenosti, izraz sveukupnosti i dovršenosti“ (Pintarić, 2009:22), a nalazimo ga na samome početku bajke kada je kraljica vezla i snivala o željenom djetetu.

*/ Pogledala je kako sniježi i dok je gledala, ubode se u prst i tri kapi krvi padnu na snijeg. /*²¹

U Bibliji se brojem tri koristi kada se želi naglasiti cjelovitost i punina, a to se prvenstveno očituje u Presvetom Trojstvu: Bogu Ocu, Sinu i Duhu Svetome.

*/ Mi imamo jednoga Boga Oca od kojega je sve, i mi za njega; i jednoga Gospodina Isusa Krista po kojemu je sve, i mi po njemu. /*²²

*/ Jer u njemu tjelesno prebiva sva punina božanstva. /*²³

*/ Gospodin je Duh; a gdje je Gospodnji Duh, ondje je i sloboda. /*²⁴

Motiv broja sedam ima značajnu ulogu u *Snjeguljici*; sedam je patuljaka, brda, vrčića, krevetića, prekrivača, a za *Snjeguljicu* je upravo sedma godina života bila značajna prekretnica u životu. Broj sedam označava kružnu dovršenost i potpunost vremena (Pintarić, 2009).

*/ Ali Snjeguljica je rasla i svakim danom postajala sve ljepša i već je u sedmoj godini bila lijepa poput vedra dana, ljepša i od same kraljice. /*²⁵

/ Na stolu je bilo sedam tanjurića, pokraj svakog tanjurića žlica, nožić i šalica te sedam vrčića.

Uza zid je bilo sedam krevetića prekrivenih sa sedam prekrivača

²⁰ Novi Zivot.net Što simbolizira broj tri u Bibliji?. <https://www.novizivot.net/broj-3-biblija-simbol/> Pristupljeno 9. lipnja 2022

²¹ Grimm, J. i Grimm, W. (2019). *Bajke*. Zagreb: Mozaik knjiga. str. 5

²² 1 Kor 8,6

²³ Kol 2, 9

²⁴ 2 Kor 3, 17

²⁵ Grimm, J. i Grimm, W. *Bajke*: str. 6

...

Kad je pala noć, u kuću se vrate gospodari, a to su bila sedmorica patuljaka koji su u planini kopali i tražili zlato. /²⁶

/ A zrcalo joj odgovori: - Vi ste, kraljice, lijepi, ali iza sedam brda kod sedam patuljaka, Snjeguljica je ljepša od vas! /²⁷

/ Kraljica tada ode u svoju tajnu sobu u koju nitko nije smio ući i ondje načini otrovnu jabuku. Jabuka je bila lijepa, pola bijela a pola crvena, svako bi je poželio zagristi. Ali ako bi tko samo i komadić progutao - odmah bi umro. /²⁸

Poveznicu bajke i Biblije vidimo u motivu straže na grobu Snjeguljice i Isusa Krista koji je nakon tri dana u grobu uskrsnuo. Patuljci tri dana oplakuju Snjeguljicinu smrt i odluče joj načiniti stakleni lijes.

/ - Ne možemo je samo tako zakopati u crnu zemlju - zaključe patuljci i načine stakleni lijes

...

Patuljci izlože lijes na brdu, a jedan patuljak ostane kao stražar. /²⁹

/ -Gospodaru, sjećamo se da je onaj varalica kazao za svojega života: Poslije tri dana ću uskrsnuti. Zato daj da se čuva grob do trećega dana.

...

Oni odoše osiguraše grob zapečativši kamen i postavivši stražu. /³⁰

Motiv jabuke simbolizira razdor i zlo u *Snjeguljici*, kao i u Bibliji, čime počinje progon iz Edenskoga vrta i pad ljudskoga roda koji traje sve do Kristova dolaska. Bog je Adamu i Evi zapovjedio da sa svih stabala smiju jesti plodove, osim onoga u sredini. S druge strane, patuljci su Snjeguljici zabranili da pušta druge ljude u kuću i uzima išta od njih. U oba primjera žena uzima otrovnu jabuku koju joj nudi lukava maćeha, odnosno zmija koja je simbol zla.

²⁶ Isto: str. 10

²⁷ Isto: str. 13

²⁸ Isto: str. 16

²⁹ Isto :str. 19

³⁰ Mt 27, 63, 66

/ Snjeguljica je znatiželjno promatrala svoj dio jabuke pa kad je vidjela da i stara jede, pruži ruku i uzme otrovnu jabuku. No čim je zagrizla, padne mrtva na zemlju. /³¹

/ I ona uze od njegova ploda i pojede. I mužu svojemu, koji je bio uz nju, dade od njega; i on također pojede. Tada se oboma otvoriše oči i oni opaziše da su bili goli. /³²

3.3. Kršćanski motivi u bajci Oscara Wildea *Slavuj i ruža*

Bajka *Slavuj i ruža* pripada opusu najčitanijih i najpoznatijih bajki Oscara Wildea u dječjoj književnosti. Wilde je irski književnik koji se u životu susreo s raznim nevoljama. Bez obzira na njegov buran život, iza sebe je ostavio djela kojima je osvojio svijet. Motiv žrtve i smrti Slavuja u ime Ljubavi osnovni je kršćanski motiv u bajci koji se oslanja na žrtvu Isusa Krista za spasenje čovječanstva. Analiza se temelji na poveznici bajke *Slavuj i ruža* i *Pavlove poslanice, Knjige proroka Izaije i Evandjelja po Mateju* iz Biblije.

Motiv ljubavi nalazimo već na samome početku bajke, u liku Slavuja koji ljubav smatra uzvišenim, neprocjenjivim darom.

/ Ljubav je zaista divna. Dragocjenija je od smaragda i skupocjenija od čistih opala. Biseri i šipci ne mogu kupiti je, niti je izložena na tržnici. Trgovci je ne mogu nabaviti, niti se može na vagi izmjeriti za zlato. /³³

Opis ljubavi u bajci može se povezati s poznatim *Hvalospjevom ljubavi* iz Prve poslanice Korinćanima, u kojem Pavao tumači da čovjek koji ima sva blaga ovoga svijeta, bez ljubavi postaje ništa.

/ Ako ljudske i anđeoske jezike govorim, a nemam ljubavi, onda sam kao mjed koja ječi ili praporac koji zveči. Ako imam proroštvo i znam sve tajne i sve znanje, i ako imam svu vjeru, da i gore premještam, a nemam ljubavi, ništa sam. /³⁴

Slavuj je toliko volio Studenta, da je za crvenu ružu bio spreman učiniti sve. Grm otkriva da mora platiti veliku cijenu u kojoj se nagovještava smrt Slavuja.

³¹ Grimm, J. i Grim, W. Bajke: str. 18

³² Post 3,6

³³ Wilde, O. (2012). Sretni kraljević i druge pripovijesti. Zagreb: Znanje. str. 20

³⁴ 1 Kor 13, 1-3

/ -Ako želiš crvenu ružu - rekao je Grm - moraš je stvoriti pjesmom na mjesecini i obojiti je krvlju svoga srca. Moraš mi pjevati s prsima pritisnutim o trn. Čitavu noć moraš mi pjevati i trn ti mora probosti srce, i tvoja krv mora poteći u moje žile i postati moja. /³⁵

Međutim, Slavuj se ne boji smrti i vjeruje da se za ljubav valja žrtvovati jer *Ljubav je bolja nego Život i što je srce ptice prema srcu ljudskom?* Motiv smrti u bajci povezuje se sa smrću Isusa Krista koji je također podnio žrtvu iz ljubavi prema čovjeku. Nagovještaj Kristove muke opisuje starozavjetni prorok Izaija koja će se ispuniti u Novome zavjetu.

/ Ali on je bio ranjen za naše grijeh, izbijen za naše opačine. Za naše spasenje bila je kazna na njemu. Njegovim modricama mi smo se iscijelili. /³⁶

Motiv trna u bajci pojavljuje se u trenutku smrti, kada je trn probo srce Slavuja. Poveznica bajke i Biblije očituje se u trnu, tj. trnovoju kruni koja je probola čelo i glavu Isusa Krista u trenutku Njegove smrti.

/ Tada spletoše vijenac od trnja, staviše mu ga na glavu i dadoše mu trsku u desnicu. /

37

/ I tako se Slavuj privinuo još jače uz trn i trn mu je dodirnuo srce i obuzela ga je jaka bol. Žestoka, žestoka bila je bol i sve zanosnija bila je njegova pjesma, jer je pjevao o tome kako Smrt čini Ljubav savršenom, o tome kako Ljubav ne umire u grobu. /³⁸

Slavuj je prema Studentu osjećao toliko ljubavi, da je za njega bio spreman učiniti sve pa čak i umrijeti za njega. Kada je Grm rekao da za crvenu ružu mora podnijeti žrtvu i platiti smrću, Slavuj se nije bojavao jer je vjerovao da Ljubav sve nadvisuje. Motiv smrti Slavuja predstavlja temeljni kršćanski motiv u bajci, koji je poput Isusa Krista svoj život darovao iz

³⁵ Wilde, O. Sretni kraljević i druge pripovijesti: str. 22

³⁶ Iz 53, 5

³⁷ Mt 27, 29

³⁸ Wilde, O. Sretni kraljević i druge pripovijesti: str. 25

nesebične ljubavi. Unatoč tome što se žrtva Slavuja čini uzaludnom i što bajka ne završava sretno, kao kršćani znamo da smrt nema zadnju riječ jer poslije nje dolazi Život.

3.4. Kršćanski motivi u usmenoj bajci *Divkonjic*

Radnja bajke započinje rođenjem trojice sinova kojima su vile dale posebne darove. Prvi je dobio zanate, drugi trgovinu, a treći Divkonjica s divnim kraljevanjem. Kad je došlo vrijeme da odu od kuće, zaputili su se u duboku šumu gdje je svatko od njih odabrao svoj put. Za dva starija brata ne zna se što se dalje dogodilo, dok se o trećem, najmlađem nastavlja priča. U bajci su prisutni kršćanski motivi, a već na samom početku uočavamo motiv broja tri koji povezujemo s biblijskim značenjem.³⁹ Majka je rodila tri sina, braća su putovala tri dana, naišli su na tri ceste, sluga na putu nalazi tri blaga, a često se nešto u bajci odvija upravo tri puta. Motiv broja tri u bajci se spominje čak 38 puta, čime se želi naglasiti njegova važnost. Simbolika broja dvanaest u bajci ima biblijsku pozadinu. U Bibliji broj dvanaest ima izniman značaj u Starome zavjetu gdje je bilo dvanaest plemena Izraela, ali i u Novome zavjetu gdje se opisuje dvanaest Isusovih učenika tj. apostola kojima je povjerena važna uloga u kršćanskome nauku. U bajci *Divkonjic*⁴⁰ broj dvanaest nalazimo u opisu dvanaest vila, ključeva, jalovica, stupova, ložnica, dubova, vjedara mlijeka itd.

Cijela se bajka zasniva na kršćanskom motivu gospodara i sluge. Divkonjic se najmlađem bratu - kraljevom sluzi obraća riječima da je on njegov gospodar. Njihov odnos prožet je međusobnim pomaganjem i poštivanjem. Iako na početku bajke najmlađi brat ne voli Divkonjica, kada vidi njegovu snagu i mudrost, sluša ga jer zna da će tako uspjeti u životu. Prema Bibliji, Isus učenicima prisporobama o talentima (Mt 25, 14-30) odnosom gospodara i sluga govori o kraljevstvu Nebeskom (Mt 24, 42-51).

³⁹ Više o simbolici brojeva u poglavlju 3.2.

⁴⁰ *Narodne pripovijetke*. (1911). Zagreb: Matica hrvatska.

Motiv puta (ceste) označava raskršće i prekretnicu u životu braće jer svaki od njih odlazi svojim smjerom, međutim život im ponovno spoji puteve na samom kraju bajke. U jednom dijelu Divkonjic u trenutku očaja i nevolje izričito zaziva Boga u pomoć. Poput Divkonjica, kršćani se obraćaju Bogu molitvom i potrebna im je svakodnevna Božja pomoć u situacijama koje se čine nemoguće i nepremostive.

3.5. Kršćanski motivi u usmenim bajkama *Mali pastir i Pravi pastir*

Bajke *Mali pastir* i *Pravi pastir* dio su hrvatske usmene književnosti, a zapisane su u knjizi *Priče koje nisu htjele zaspati* (Mendeš i Vidović Schreiber, 2020).

O usmenim (narodnim) bajkama više se govorilo u poglavlju 2.1. Usmene bajke dio su hrvatske tradicijske baštine koje su se prenosile s koljena na koljeno. Čitanjem usmenih bajki kod djece predškolske dobi potiče se razvoj nacionalnog identiteta djeteta te svijest o očuvanju kulturne baštine. Kršćanski motiv koji je prisutan u bajkama motiv je broja tri.⁴¹ U bajci *Pravi pastir* opisuju se trojica braće koji odlaze čuvati stado, dok se u *Malome Pastiru* opisuju tri djevojke (vile) koje se izležavaju na suncu. U bajci *Pravi pastir* značajan je motiv vode (izvora) koji možemo povezati s kršćanskim poimanjem nepresušnog vječnog izvora u Presvetoj Euharistiji. Motivi pastira i stada prisutni su u objema bajkama. Pastiri su iskreni, radišni i pošteni, što se očituje u postupku Maloga pastira koji svoje blago dijeli sa seljanima na kraju bajke. Poveznicu bajke i Biblije vidimo u prenesenom značenju Gospodina Isusa Krista koji je pastir ljudi, a kršćani stado koje on čuva. Isus u prisposobi u Lukinom evanđelju simbolično uspoređuje izgublenu ovcu u stadu s izgubljenim čovjekom. Ističe koliko je pastiru stalo da baš tu ovcu spasi, iako u svome stadu ima preostalih devedeset i devet. Upravo tako, Isusu je svaki ljudski život dragocjen i bori se za spas duše svakoga čovjeka.

⁴¹ Možemo primijetiti da je i u drugima analiziranim bajkama prisutan kršćanski motiv broja tri.

3.6. Kršćanski motivi u usmenoj bajci *Vila je vila*

Bajka *Vila je vila* usmena je bajka iz Hrvatskoga primorja, a zapisana je u *Hrvatskim bajkama* Joze Vrkića. Radnja započinje kada pastir zaluta u šumi tražeći izgublenu ovcu. Već na samome početku vidimo kršćanski motiv pastira i stada te poveznicu s Evanđeljem.⁴²

Pastir dolazi do kuće u kojoj živi devet vila, njihova majka i otac zloduh. Pri ulasku u kuću pastir pozdravlja riječima: „Faljen Bog“, koji je tipičan vjerski pozdrav kada netko dolazi u kuću. Danas je taj običaj i dalje prisutan u mnogim hrvatskim kršćanskim obiteljima, posebice na selima Dalmatinske zagore. Prepoznatljiv je i motiv milosrđa koji vile iskazuju prema pastiru kada su mu omogućile prenoćište u njihovoj kući kako ne bi umro od gladi u šumi. Ovaj motiv možemo povezati s Biblijom i milosrdnim Ocem, koji uvijek bdije nad svakim čovjekom i oprašta mu njegove grijehе.

⁴² Više o motivu pastira i stada u analizi bajki *Mali pastir i Pravi pastir*.

4. Zaključak

Bajke su priče kojih se rado prisjećamo jer nas vraćaju u najljepše dane djetinjstva. One su pokazatelj kakav bi svijet trebao biti i tako nas poučavaju od najranijih dana. Govore nam da će dobro uvijek pobijediti zlo, samo ako se usmjerimo na pravi put. Stoga bajke nemaju moralizatorsku ulogu, već prenose poruku čovjeku da mora samostalno odlučiti koji će put odabrati – put dobra ili put zla.

Slušajući ili čitajući bajke, one nas odgajaju na način da razvijamo govor, osjećaje, pobuđuju u nama kreativnost i daju nam priliku da se poistovjećujemo s glavnim likovima koji prolaze nevolje. Na taj način učimo da nevolje postoje i u stvarnome životu, samo moramo pronaći načine kako ih savladati.

Na temelju analiziranih i interpretiranih bajki potvrđena je hipoteza rada, a to je da su u bajkama prisutni kršćanski motivi. U autorskim bajkama, *Snjeguljici i Slavuju i ruži*, manje poznatoj usmenoj bajki *Divkonjic* čiji je izvor teško bilo pronaći, te usmenim bajkama *Pravi pastir*, *Mali pastir* i *Vila je vila* vidljivo je postojanje mnoštva kršćanskih motiva: od pobjede dobra nad zlim, simbolike brojeva tri i sedam, jabuke razdora, snažne ljubavi, do smrti i uskrsnuća. Važno je da svatko od nas preispita kojim putem ide, jer kao kršćani vjerujemo da smrt za nas nije kraj. Iako nas u životu prate nedaće i problemi, čovjek ne bi trebao posustati i prikloniti se sili jačega. Mora shvatiti da put do uspješnog života nije lagan te da zahtijeva žrtvovanje i poniznost (kao što Slavuj za Studenta u *Slavuju i ruži* žrtvuje vlastiti život u ime Ljubavi), kako bi na kraju došla svjetlost i pobjeda.

U tom kontekstu je gore i opravdano interferiranje kršćanskih motiva u bajkama bile one autorske ili pripadale usmenoj književnosti. Analizirane bajke pisane su jednostavnim jezikom. Uloga je bajki osvijestiti čovjeka da je život jednostavan, samo što ga čovjek često učini složenim osvrtnjem na nevažne stvari. Vjera u Boga te nada u bolju budućnost čine koncept sretnog života koji bi čovječanstvo trebalo slijediti.

5. Literatura

1. Bettelheim, B. (2000). *Smisao i značenje bajke*. Cres: Poduzetništvo Jakić.
2. *Biblija*. (2011). Zagreb: Hrvatsko biblijsko društvo.
3. Biblija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=7453>, Pristupljeno 10. svibnja 2022.
4. Bitno.net. Kako siješ, tako ćeš i žeti. <https://www.bitno.net/vjera/duhovne-price/kako-sijes-tako-ces-i-zeti/>, Pristupljeno 2. svibnja 2022.
5. Botica, S. (2013). *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Bošković-Stulli, M. (2006). *Priče i pričanje: stoljeća usmene hrvatske proze*. Zagreb: Matica Hrvatska.
7. Brlić-Mažuranić, I. (2015). *Priče iz davnine*. Zagreb: Znanje.
8. Crnković, M. (1986). *Dječja književnost: priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Crnković, M. i Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
10. Dragić, M. (2007/2008). *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti*. Split: Filozofski fakultet u Splitu.
11. Grimm, J. i Grimm, W. (2019). *Bajke*. Zagreb: Mozaik knjiga.
12. Dječja književnost. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15567>, Pristupljeno 29. travnja 2022.
13. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international, d.o.o.
14. Hranjec, S. (2003). *Kršćanska izvorišta dječje književnosti: priručnik za studente i učitelje*. Alfa.
15. Hrvatska, R. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20Okurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20N%2005-2015.pdf>, Pristupljeno 30. travnja 2022.

16. Mendeš, B. i Vidović Schreiber, T.-T. (2020). *Priče koje nisu htjele zaspati: zbirka priča za djecu rane i predškolske dobi*. Zagreb: Novi redak.
17. *Narodne pripovijetke*. (1911). Zagreb: Matica hrvatska.
18. Pintarić, A. (1998). *Umjetničke bajke : teorija, pregled i interpretacije*. Osijek : Filozofski fakultet.
19. Pintarić, A. (1999). *Bajke – pregled i interpretacije*. Osijek: Filozofski fakultet.
20. Prostor duha. <https://www.prostorduha.hr/node/186452>, Pristupljeno 10. svibnja 2022.
21. Solar, M. (2006). *Rječnik književnoga nazivlja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
22. Stupičić, D. (2017). *Bajka u književnom i jezičnom odgoju i obrazovanju* (Diplomski rad). Sveučilište u Rijeci: Filozofski fakultet.
23. Špehar, M. i Salopek, A. (2015). Kršćanstvo u djelima Ivane Brlić Mažuranić. *Riječki teološki časopis*, 45 (1), 109-130.
24. Težak, D. (1996). *Priče o dobru, priče o zlu: priručnik za razvijanje moralnog prosuđivanja u djece*. Zagreb: Školska knjiga.
25. Težak, D. i Težak, S. (1997). *Interpretacija bajke*. Zagreb: DiVič.
26. Vidović Schreiber, T.-T. (2015). Tradicijska kazivanja i scenski izraz djece predškolske dobi. *Školski vjesnik*, 64 (3), 504-517.
27. Vidović Schreiber, T.-T. (2018). Kamishibai – a New Narrative Context of Oral Literature in Working with Children of Preschool Age u: Čepeljnik, M., (ur.), *Zbornik prispevkov mednarodnega simpozija Umetnost kamišibaja: Beseda podobe in podoba besede*, (str. 226-236), Ljubljana: Slovenski gledališki inštitut.
28. Vidović Schreiber, T.-T. i Malada, D. (2021). Prema Svjetlu odrastanja (priče Stjepana Lice interpretirane pokretom u radu s djecom rane i predškolske dobi. *Humanities and Cultural Studies*, 2 (2), 82-101.
29. Vrkić, J. (1997). *Hrvatske bajke: 100 najljepših obrađenih, 25 antologijskih izvornih*. Zagreb: Glagol.
30. Wilde, O. (2012). *Sretni kraljević i druge pripovijesti*. Zagreb: Znanje.

Sažetak

Kršćanstvo je jedna od najraširenijih religija današnjice. Početak pisane riječi nalazimo upravo u temeljnoj knjizi kršćanstva, Bibliji. U njoj su opisani brojni likovi i događaji s mnoštvom raznovrsnih motiva. Kršćanski motivi ishodište su autorima najpoznatijih bajki za djecu, braći Grimm, Oscaru Wildeu, Ivani Brlić-Mažuranić te mnogim drugima. Djeca od rane dobi slušaju priče o princezama i junacima koji se bore protiv zla u svijetu. Bajka kao vrsta dječje književnosti posebno je draga djeci predškolske dobi jer u njoj dobro pobjeđuje zlo. Upravo je to osnovni kršćanski motiv u bajkama. Bogatstvo pisane riječi za razvoj djeteta ima neizmjernu važnost, posebice u današnjem svijetu tehnologije. Bajka u sebi nosi moralnu i kršćansku dimenziju odgoja djeteta koje igrom i pisanom riječju uči o svijetu u kojem se nalazi. U ovom se radu govori o dječjoj književnosti, kršćanskim motivima u djelu *Priče iz davnine*, odgojnom aspektu bajke te o kršćanskim motivima u bajkama *Snjeguljica*, *Slavuj i ruža*, *Divkonjic*, *Mali pastir*, *Pravi pastir* i *Vila je vila* čija se analiza zasniva na temeljnoj knjizi kršćanstva - Bibliji.

Ključne riječi: bajka, dječja književnost, odgoj, kršćanski motivi, Biblija

CHRISTIAN MOTIVES IN FAIRY TALES

Abstract

Christianity is one of the most widespread religions of today. The start of human literacy can be traced back to the fundamental book of Christianity, the Bible. It depicts numerous characters and events and a variety of motifs. Christian motifs were the starting point for authors of the most famous children's fairy tales, those by Brothers Grimm, Oscar Wilde, Ivana Brlić-Mažuranić and many others. From an early age, children listen to stories about princesses and heroes who combat the evil of the world. Fairy tale as a form of children's literature is especially appealing to preschool children as it tells a story of good triumphing over evil. Precisely, this is the chief Christian motif in fairy tales. Reading diverse written texts is of immense importance for a child's development, especially in today's world of technology. The fairy tale contains both the moral and Christian dimension of upbringing, teaching a child about the world in which it finds itself through play and written text. This paper discusses children's literature, Christian motifs, in the book *Croatian Tales of Long Ago* by Ivana Brlić Mažuranić, the educational aspect of fairy tales and Christian motifs in the fairy tales *Snow White*, *the Nightingale and the Rose* and *the Giant Cavalry*, *Little shepherd*, *A true shepherd* and *A fairy is a fairy* which are analysed based on the fundamental book of Christianity – the Bible.

Keywords: fairytale, children's literature, education, christian motifs, Bible

IZJAVA O LEKTURI

Ja, _____ **Ines Karalić, mag. educ. philol. croat.** _____ izjavljujem da je rad naslova

_____ **KRŠĆANSKI MOTIVI U BAJKAMA** _____

autora/ice _____ **Daniele Mihanović** _____ lektoriran prema pravilima

hrvatskoga jezika.

Datum

Potpis lektora

27. lipnja 2022.

Ines Karalić

SVEUČILIŠTE U
SPLITUFILOZOFSKI
FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Daniela Mihanović, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja ^{sveučilišna} ~~pr~~ ^{odgoja} ~~vo~~ ^{predstojatelj} ~~odgoja~~, izjavljujem da je ovaj završni/diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga/diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga/diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 14. srpnja 2022.

Potpis

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: Daniela Mihanović

Naslov rada: kršćanski motivi u bajkama

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): doc.-dr.sc. Tea - Tereza

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): Vidović Schreiber

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): izv. prof. dr.sc. Vlado Kovačević,
asistentica Daniela Petrušić

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomsnoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 11. srpnja 2022.

Potpis studenta/studentice: